

УДК 330.341.1:657:65.012.32

**ОБЛІКОВО–АНАЛІТИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ В УПРАВЛІННІ
ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ
СФЕРИ ПОСЛУГ**

Хомуляк Тарас Игоревич, к.э.н., доцент,

Львовский институт ГВНЗ «Университет банковского дела»

Homulyak Taras, PhD,

Higher State Education Institution «Banking University», taryh77@gmail.com

Анотація. Запропоновано оптимізувати управління інноваціями вже на стадії стратегічного планування інноваційного розвитку та рекомендовано застосування обліково–аналітичних інструментів для вдосконалення управління інноваційним розвитком підприємств сфери послуг.

Ключові слова: інноваційний розвиток, обліково–аналітичні інструменти, управління, сфера послуг.

Інноваційні процеси нині набувають все більшої значущості, при цьому їх основні завдання спрямовані на досягнення підприємствами конкурентних переваг і максимальне задоволення попиту споживачів у високоякісних товарах та послугах. Інновації у сфері послуг не отримали належного розвитку не лише через обмеженість фінансових ресурсів для їх впровадження, але й зважаючи на те, що необхідною умовою успішного розвитку є формування та використання цілісного організаційно–економічного механізму, що передбачає впорядкованість наявних елементів і досягнення ефективності від їх взаємодії.

Вивчення теоретико–методологічних основ оцінки можливостей і перспектив інноваційного розвитку підприємств сфери послуг передбачає розгляд методологічних основ управління інноваційним розвитком, які утворюють принципи управління інноваційним розвитком, аналіз підходів до управління інноваційним розвитком та його інструментарію, характеристики основних методів управління інноваційним розвитком підприємств сфери послуг [1, 2].

До основних завдань функціонування організаційно–економічного механізму інноваційного розвитку підприємств сфери послуг відносять: визначення пріоритетності завдань їх інноваційного розвитку; оптимізація розподілу ресурсів за найважливішими напрямками інновацій у галузі; забезпечення прискореного розвитку та ефективного використання інноваційного потенціалу галузі; забезпечення адекватності та пропорційності розвитку інфраструктури інноваційних процесів на підприємствах сфери послуг; узгодження інтересів всіх учасників інноваційного процесу даної галузі.

Кінцевою метою функціонування подібного механізму є покращення показників інноваційного розвитку та їх інноваційної діяльності в цілому.

Організаційно–економічний механізм інноваційного розвитку підприємств сфери обслуговування характеризується комплексністю структури та складається з трьох блоків – організаційного, економічного та правового.

Організаційний блок механізму спрямований на формування адаптивної та чіткої організаційної системи управління інноваційним розвитком підприємств сфери обслуговування. Економічний блок організаційно–економічного механізму інноваційного розвитку покликаний створювати умови для розширеного відтворення широкого кола підприємств сфери обслуговування, використовуючи при цьому усі можливі форми інноваційного розвитку, інструменти та засоби його забезпечення. Правовий блок спрямований на законодавчо–нормативне забезпечення інноваційного розвитку.

Безумовно, що при формуванні такого механізму інноваційного розвитку підприємств цієї сфери необхідно враховувати їх галузеві особливості, серед яких: специфіка використання необоротних активів; просторова розпорошеність учасників інноваційного процесу; різноманіття організаційно–правових форм господарювання; принципові відмінності за характером фінансування структурних підрозділів тощо.

Успішність формування та функціонування організаційно–економічного механізму інноваційного розвитку згаданих підприємств визначається рівнем розвитку внутрішньої (матеріально–технічне оснащення, професійний кадровий склад, фінансові ресурси, інтелектуальна власність) та зовнішньої (науково–технічні, фінансові, інформаційні, освітні та консалтингові організації) інноваційної інфраструктури.

Цільовими показниками формування та функціонування організаційно–економічного механізму інноваційного розвитку підприємств сфери обслуговування є показники продуктивності (технологічної ефективності) та прибутковості (економічної ефективності). Крім того, функціонування подібного механізму повинно формуватись за умови отримання максимального ефекту від впровадження програм розвитку при мінімально можливих витратах підприємств. Важливою умовою його нормального функціонування є активізація інноваційного розвитку підприємств сфери послуг і розробки механізму який забезпечить на належному рівні для його учасників організацію, планування, стимулювання, моніторинг та оцінку наявних інвестиційних пропозицій, буде здійснювати регулювання, фінансування, кредитування, страхування та контролюватиме ціноутворення й оподаткування інновацій.

Ефективне управління інноваційним розвитком будь–якого підприємства базується на розробці та реалізації стратегії його інноваційного розвитку. Стратегія на інноваційній основі необхідна для досягнення синергетичного ефекту в розвитку підприємства. Інноваційна основа передбачає розробку та реалізацію нових продуктів, технологій, організаційно–управлінських інновацій, завдяки розвитку та використанню інноваційного потенціалу транспортних підприємств. Саме тому формування стратегії інноваційного розвитку підприємств сфери послуг можливе за рахунок мобілізації інноваційного потенціалу, розвитку інноваційної інфраструктури, підвищення інноваційної сприйнятливості.

Загалом, розробка інноваційної стратегії складається з таких етапів: формування місії підприємства, визначення цілей, стратегічний аналіз, оцінка інноваційних можливостей підприємства, формулювання стратегії інноваційного розвитку та її виконання [3].

Оскільки, здебільшого, підприємства сфери послуг не є великими господарськими структурами і не завжди володіють відповідним персоналом, здатним розробити подібну стратегію чи здійснити складні розрахунки, то доцільно буде звернутись до спеціалізованих консалтингових фірм. Серед інших, такі послуги можуть запропонувати спеціалізовані аудиторські компанії які займаються перевіркою та супроводом інвестиційних проектів.

Процес оцінки поточного становища підприємства дозволяє відстежувати динаміку зміни внутрішніх і зовнішніх факторів, що впливають на його діяльність і розвиток. На підставі знайденого оптимального варіанту стратегії інноваційного розвитку з урахуванням впливу зовнішніх і внутрішніх факторів, проводиться верифікація цілей, оскільки на етапах аналізу та прогнозування можливе виявлення нових можливостей і факторів ризику, які необхідно враховувати при розробці цілей і мети проекту. З урахуванням

скоригованих цілей вибирається стратегія інноваційного розвитку, що найбільше підходить до можливостей конкретного підприємства. В рамках загального побудови стратегії визначається бюджет на плановий період і та його частина, яка призначається на інноваційний розвиток.

Наступним етапом є розробка та оцінка стратегічних альтернатив. Таку послугу можуть надати виключно зовнішні аудитори, оскільки внутрішній аудит проекту переважно контролює життєвий цикл інвестиційного проекту та спрямований на потреби внутрішнього менеджменту [4].

З наявних можливих варіантів не включаються найбільш ризиковані та найменш виправдані варіанти.

На наступному етапі проводиться детальна розробка заходів щодо реалізації відібраних альтернатив. План заходів повинен розроблятися таким чином, щоб вже на етапі його створення враховувався механізм контролю за його реалізацією. Тому при формуванні стратегії інноваційного розвитку підприємства важливою є оцінка його інноваційних можливостей та розробка заходів спрямованих на їх використання і розвиток.

У подальшому складається бізнес-план реалізації інноваційного розвитку підприємства який включатиме такі етапи: ознайомлення з загальною інформацією про інноваційний розвиток об'єкта дослідження, оцінку критеріїв його розвитку, план реалізації послуг та маркетингу, план розвитку виробництва чи послуг з допомогою інновацій, фінансовий план, вибір критеріїв та оцінка ефективності проекту.

Таким чином, для забезпечення активізації інноваційної діяльності підприємств сфери послуг виникає необхідність оцінити ефективність організаційного забезпечення інноваційного розвитку підприємств сфери послуг та ефективність управління інноваційним розвитком підприємств сфери послуг в цілому.

Так в основу визначення ефективності інноваційного розвитку підприємств сфери послуг покладено модель оцінки ефективності організаційного забезпечення їх інноваційного розвитку яка базується на розрахунку критеріїв ретельності (покращення якості виконання управлінських рішень з інноваційного розвитку); оперативності (скорочення витрати часу на виконання робіт та управлінських рішень); економічності (оптимізація витрат матеріальних, трудових і фінансових ресурсів) [5]. Бачимо, що для забезпечення її реалізації потрібно вдатись до інструментів управлінського обліку.

При визначенні коефіцієнту ретельності інноваційного розвитку підприємства сфери послуг необхідно враховувати, що ретельність характеризує зменшення кількості перешкод у процесі управління інноваційним розвитком підприємства сфери послуг, зменшення не результативної взаємодії, підвищення повноти, своєчасності та якості управлінських рішень з інноваційного розвитку підприємства, що можна подати у вигляді формули:

$$K_{pi} = \frac{q_{bi}}{q_{pi}} \quad (1)$$

де K_{pi} – коефіцієнт ретельності організації інноваційного розвитку на i -му підприємстві сфери послуг;

$Ч_{vi}$ – загальне число управлінських рішень з інноваційного розвитку на i -му підприємстві сфери послуг, які повно та своєчасно виконані протягом року;

$Ч_{pi}$ – загальне число управлінських рішень з інноваційного розвитку на i -му підприємстві сфери послуг, що підлягають виконанню за рік;

i – індекс підприємства сфери послуг.

Оперативність інноваційного розвитку характеризує організацію інноваційного розвитку підприємства сфери послуг і забезпечує економне та раціональне використання часу в процесі його управління, скорочує його витрати на виконання робіт і управлінських рішень. Коефіцієнт оперативності інноваційного розвитку підприємства сфери послуг визначається за формулою:

$$K_{oi} = \frac{T_{vi}}{T_{pi} + T_{pi}(1 - I_i)} \quad (2)$$

де K_{oi} – коефіцієнт оперативності інноваційного розвитку на i -му підприємстві сфери послуг;

T_{vi} – фактичний час, за який оцінюється інноваційний розвиток на i -му підприємстві сфери послуг (рік) (v – фактичний час, p – плановий час);

T_{pi} – плановий час, за який оцінюється інноваційний розвиток на i -му підприємстві сфери послуг (рік).

Економічність інноваційного розвитку підприємства сфери послуг характеризує рівень оптимізації витрат матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, що використовуються для інноваційного розвитку. Коефіцієнт економічності інноваційного розвитку підприємства сфери послуг визначається за наступною формулою:

$$K_{ei} = \frac{\Phi_{vi}}{\Phi_{pi} + \Phi_{pi}(1 - I_i)} \quad (3)$$

де K_{ei} – коефіцієнт економічності інноваційного розвитку на i -му підприємстві сфери послуг;

Φ_{vi} – загальні фактичні фінансові витрати на інноваційний розвиток на i -му підприємстві сфери послуг за цей же період;

Φ_{pi} – загальні планові фінансові витрати на інноваційний розвиток на i -му підприємстві сфери послуг за цей же період.

Коефіцієнт ефективності управління інноваційним розвитком підприємства сфери послуг визначається так:

$$K_{eyi} = K_{pi} \times K_{oi} \times K_{ei} \quad (4)$$

де K_{eyi} – коефіцієнт ефективності управління інноваційним розвитком на i -му підприємстві сфери послуг.

Такі розрахунки за даними підприємств сфери послуг дозволять аналізувати їх діяльність щодо успішності організації інноваційного розвитку, виявляти загальні напрями удосконалення управління розвитком галузі послуг в цілому.

Отже, застосування інноваційних процесів на підприємствах сфери послуг є одним з головних чинників, що зможе створити ефективно діючу галузь економіки. Організація інноваційної діяльності, підвищення інноваційної активності підприємств, забезпечення їх державної підтримки мають стати головними напрямками діяльності уряду в найближчий час. А на управлінському рівні для вдосконалення інноваційних процесів необхідне залучення компетентних фахівців до розробки проектів і стратегій їх реалізації. Національна сфера послуг за умови активізації процесів модернізації та інновацій має всі можливості стати важливим фактором підвищення та закріплення конкурентоспроможних позицій на європейському ринку.

Список використаних джерел:

1. Трифилова А.А. Управление инновационным развитием предприятия / А.А. Трифилова. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 176 с.
2. Черных А.В. Механизм устойчивого развития предприятия в период активной инвестиционной деятельности: автореф. дис. канд. экон. наук 08.00.05 / А.В. Черных. – Белгород, 2006. – 21 с
3. Виханский О.С. Стратегическое управление: Учебник / О.С. Виханский, Н.И. Наумов. – 3 –е вид. – М: Гардарики, 2002. – 528 с.
4. Аудит проектів : навч. Посіб. / О.В. Амеліна, О.А. Ромаренко ; за ред.. Є.В. Мниха. – К.: Київ. Нац.. торг.–екон. Ун–т, 2010. – 348 с.
5. Організаційно–економічний механізм інноваційного розвитку підприємств сфери послуг : автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.04 / О. С. Максимчук; Нац. ун–т вод. госп–ва та природокористування. – Рівне, 2015. – 20 с.